

Informe 2019 L'Observatori de Drets Sexuals i Reproductius

La història del reconeixement dels Drets Sexuals i Reproductius és una història de resistència, subversió i, sobretot, de lluita per l'exercici de la llibertat i en favor de la justícia social.

En un temps de crisi econòmica, social i política com el que vivim, els Drets Sexuals i Reproductius són els primers a ser atacats per grups fonamentalistes i d'extrema dreta per a mantenir l'ordre econòmic i social neoliberal. Necessiten la repressió, l'opressió i l'aïllament de les persones per a mantenir la seva cultura de privilegis, per a mantenir-nos individualitzades i aïllades, fet que impossibilita la construcció en comunitat.

Cap institució ni del Nord ni del Sud Global compleix amb l'obligació de respectar, protegir i fer avançar els Drets Sexuals i Reproductius. En el millor dels casos, s'entenen com a llibertats negatives i no se'ls hi exerceix violència, però de la mateixa manera que els drets econòmics, socials i culturals, necessiten accions positives dels estats per poder exercir-los.

Els Drets Sexuals i Reproductius, des d'un posicionament polític feminista, anticapitalista, antiracista, anticolonialista i antiimperialista soscaven el sistema heteropatriarcal i neoliberalaustricida. No només és, per tant, un paradigma sorgit de la resistència social, sinó que, sobretot, és un paradigma transformador. Un paradigma que destrueix l'ordre social, simbòlic polític i econòmic que ens manté oprimides.

L'Observatori de Drets Sexuals i Reproductius es construeix des d'aquesta realitat social i des de l'ideal de subversió. Esperem que aquest primer informe contribueixi a capgirar l'ordre establert i contribueixi a l'exercici de la llibertat de totes i tots.

Vulneració del dret a l'avortament

Situar la realitat de l'avortament a Catalunya ens obliga a posar de manifest múltiples qüestions que deixen en entredit les garanties per poder exercir aquest dret. És poc conegut que l'avortament és una de les intervencions més nombroses i quotidianes que es realitzen al nostre territori. Sempre és sorprenent descobrir-ho quan es pren consciència de l'opacitat que existeix en aquest àmbit. Si a més, hi sumem el fet que a les facultats de medicina no s'ensenyin totes les tècniques per realitzar-la i, per tant, no tenim prou professionals formats i especialitzats per dur-la a terme. Donem per fet que a Catalunya avortar és un dret garantit i hem tancat el debat, però coneixem de primera mà com encara es produeixen un gran nombre de vulneracions que exerceixen violència institucional sobre les dones i persones embarassades. Les històries de vida presentades a l'informe suposen una cartografia de vulneracions de drets que hauria d'obligar-nos a posar aquest tema en l'agenda política i social perquè sigui plenament garantit. Existeixen cinc barreres d'accés a l'avortament fonamentals a dia d'avui.

1. Informació i objecció de consciència:

Una dona que vol avortar dedica tot un dia a visitar centres de salut i fer trucades per aconseguir informació. Assisteix a 2 centres de primària i a 2 centres hospitalaris on rep informació contradictòria i incorrecta. La setmana següent va al seu

centre de primària. Per fer el tràmit correctament cal esperar 3 dies, però li comuniquen que hauran de ser més, que per aquelles dates no hi ha ni un sol ginecòleg que no sigui objector de consciència.

2. Desigualtats territorials. Comuniquen a una dona que el desenvolupament de l'embrió no evoluciona com hauria i que si continua endavant amb l'embaràs pot posar en risc la seva salut i la del fetus. Necessitarà un avortament instrumental, però l'avisen que no podrà fer-ho a l'hospital que li pertoca, a la Catalunya Central, i que haurà d'anar fins a Barcelona, perquè a l'hospital de la zona no practiquen avortaments per motius religiosos.

3. Avortament més enllà de les 22 setmanes de gestació.

A les 20 setmanes de gestació es descobreix un problema en el fetus. La dona visita 2 hospitals amb diagnòstics imprecisos. Visita un neuròleg que diagnostica una malformació a les 26 setmanes de gestació. Realitza una sol·licitud d'IVE a les 27 setmanes que és denegada. Se li confirma l'extrema gravetat del diagnòstic. Fan una segona sol·licitud d'IVE a les 29 setmanes de i, aquest cop, s'aprova. Ho aconsegueix, després 9 setmanes, 3 hospitals, 2 clíniques diferents, pagar les proves diagnòstiques extres i sol·licitant ajuda psicològica.

4. Dones de 16 i 17 anys. Una jove de 16 anys ha pres la decisió d'avortar però no ho pot fer sense el consentiment d'un dels seus progenitors. Quan explica el seu estat i decisió a la família es neguen a donar-li el consentiment a causa de les seves creences religioses. La jove, que no pot complir els requisits legals que se li exigeixen, acaba avortant clandestinament.

5. Dones sense targeta sanitària. Una dona visita un ASSIR de Barcelona per sol·licitar un avortament farmacològic i l'informen que el servei li costaria 170€, perquè no disposa de targeta sanitària. La plataforma PASUCAT va acompanyar a la dona i va aconseguir que es reconegué l'IVE com un procediment d'urgència perquè la dona no hagués de pagar gràcies a la pressió social i la intervenció d'una de les professionals que va contradir la lògica inicial.

Vulneració del dret a l'educació sexual

La denúncia de la Coordinadora de Comissions de Gènere, Feminismes i Coeducació de les Escoles Públiques de Gràcia exposa el contingut d'un llibre de text de 6è de primària on es poden llegir les definicions d'úter i vagina, de forma masclista, heteronormativa i coitocèntrica. Es descriu la vagina com un "passadís molt elàstic per introduir el penis durant una unió sexual", donant a entendre que

aquesta és la seva única funció i reduint l'activitat sexual al coit. A l'úter, el defineix com "on es desenvolupa el fetus durant l'embaràs" seguint la mateixa lògica. És un dels casos que mostren els efectes de la vulneració que suposa no tenir incorporada l'educació sexual des d'una perspectiva feminista i un abordatge de DSiR a les competències obligatòries de l'educació formal i no formal.

Dificultats en l'accés a l'anticoncepció d'urgència

Una noia de 16 anys visita una farmàcia per demanar una pastilla d'anticoncepció d'urgència (AU), se sent interrogada i els comenta que se n'havia pres una feia tres mesos. Després d'explicar-ho se li nega la pastilla, al·legant que és menor d'edat i que han de transcórrer sis mesos entre una i altra. La noia queda embarrassada. Aquest és un dels casos més freqüents de denúncia a L'Observa-

tori. Vulnera el dret a l'accés a l'anticoncepció i a la salut. Massa sovint la informació sobre l'anticoncepció d'urgència és falsa —no hi ha problemes per repetir la presa— i legalment se les hauria d'atendre encara que fossin menors d'edat. A més, sovint se les tracta amb paternalisme o se les esbronca, en un moment en què les noies estan fent un exercici d'empoderament i autocura.

Dificultats en l'accés a la RHA en dones LGTBI+

Una parella de dones lesbianes fa dos anys que es troba en procés per realitzar la Reproducció Humana Assistida a través de la xarxa de sanitat pública. Durant aquest temps han pogut observar que no s'està aplicant el Protocol del Departament de Salut tal com estava previst fer-ho. A més, al llarg de les diferents visites han hagut de conviure amb una atenció inadequada, poc sensible i respectuosa

i LGTBI-fòbica. Aquesta situació mostra que no hi ha una garantia real dels drets de les persones que accedeixen a les tècniques de RHA a través de la xarxa sanitària pública i que la discriminació a les persones LGTBI+, provocada per una mirada heteronormativa, és una realitat.

La parella denuncia, també, temps d'espera llarguíssims i grans desigualtats territorials en l'accés a la RHA.

Amenaces fonamentalistes als DSiR

La CUP de Tarragona denuncia que una entitat religiosa, que té com a objectiu la lluita contra el dret a l'avortament, rep finançament públic. Paral·lelament, des de L'Observatori denunciem que el 75% d'usuàries derivades a entitats anti-drets provenen de serveis públics i que també reben finançament públic d'institucions catalanes. El respecte absolut al marc de Drets Humans és una obligació

per les institucions, ja que són precisament aquestes les garants del seu compliment. En cap cas entitats i grups fonamentalistes que ataquen els Drets Sexuals i Reproductius de les dones poden rebre finançament públic. En cap cas, una institució pública, pot establir convenis de col·laboració o treball conjunt amb aquestes entitats.

Violències sexuals

Una noia de 16 anys acudeix al CJAS per sol·licitar l'anticoncepció d'urgència. Durant la consulta s'aplica el protocol de detecció de violències masclistes i es detecta que ha patit una violació múltiple. Se l'informa que haurà de desplaçar-se a un servei especialitzat en violències sexuals per rebre el tractament de profilaxi postexposició per al VIH. La noia es nega anar-hi perquè sap que el cen-

tre informarà la seva família.

Aquesta situació mostra com els protocols que es construeixen sense un enfocament de drets, d'interseccionalitat i de violències masclistes i que neguen l'interès superior de les menors generen més violència, i poden arribar a vulnerar drets fonamentals com el dret a la salut generant, així, situacions de violència institucional.

Violència obstètrica

Una dona pateix maltractament verbal durant el procés del part sense que pugui queixar-se i dient-li "és que no t'han ensenyat a empènyer?" o "ho fas malament". A més a més, la metgessa utilitza diversos procediments força qüestionats com l'ús de ventoses, la maniobra de Kristeller –empènyer la panxa amb força– o l'episiotomia. I en cap cas rep informació ni consulta de res. Tot el procés la va

fer sentir molt maltractada, petita i amb por de dir o fer res. Durant el primer any de postpart ha hagut d'anar a fisioteràpia del sòl pelvià pels dolors i li van diagnosticar depressió postpart.

En aquest cas es vulnera el dret a la integritat corporal, el dret a la salut i el dret a la informació. La violència obstètrica encara està força estesa i naturalitzada.

Trastorns de Consum de Substàncies i vulneracions dels DSIR

Des de la Sub-direcció general de Drogodependències reporten com les dones que pateixen TCS viuen una manca d'accés a anticonceptius de llarga durada, als recursos de salut i d'acompanyament postpart, al "dol perinatal", resistències dels serveis de salut a permetre l'al·letament, vulneració del dret a la confidencialitat, estigmatització i visió punitiva, infantilització associant el consum amb

la incapacitat de fer de mares, manca de potenciació de les capacitats preservades i cap anàlisi amb relació a altres causes que pugui patir cada dona, com ara pobresa o migracions. Els DSIR de les dones amb TCS només es podran garantir quan se les deixi de jutjar pel seu TCS i se les acompanyi, tenint en compte sempre les seves necessitats i circumstàncies particulars.

Obstacles d'accés

S'ignora la petició d'una dona per a una lligadura de trompes dient-li que "espera a tenir fills, que com a dona el seu desig ha de ser la maternitat" i se li ofereix i insisteix en el DIU però no rep informació de les molèsties que pot generar. A una altra dona se li dificulta el procés per a l'obtenció de la vacuna anti D, necessària per dones amb Rh, després d'un avortament. Una tercera comenta que li han expli-

cat al seu ASSIR que no poden donar visites perquè tenen l'agenda plena i no saben quan la tornaran a obrir. Són tres casos dels diversos rebuts que tenen en comú l'obstaculització a diferents serveis de l'atenció a la salut sexual i reproductiva i que han constituït una vulneració de drets d'accés a la salut. Són situacions quotidianes que encara es donen en el sistema.

Què fem? Transformem!

L'Observatori neix amb la voluntat de transformar tot allò que la ciutadania detecta com a vulneracions dels Drets Sexuals i Reproductius al nostre territori. En aquest primer any, derivades de les denúncies que ens han arribat, hem realitzat les següents accions:

Avortament. Amb altres col·lectius hem impulsat la "Campanya per un avortament universal". Hem generat la "Taula sobre Avortament", un espai de trobada dels agents implicats en l'accés a l'avortament a Barcelona: professionals de les clíniques acreditades per fer IVEs, dels ASSIRs i membres de l'Estratègia de Salut Sexual i Reproductiva de l'Ajuntament de Barcelona. Ha permès identificar aspectes que cal modificar de les polítiques públiques que actualment generen dificultats. Les participants han insistit en la voluntat de continuïtat i d'ampliació a la resta de referents de Catalunya.

Educació Sexual. Seguint les indicacions de la Coordinadora de Comissions de Gènere, Feminismes i Coeducació de les escoles públiques de Gràcia, vam fer públiques les definicions del llibre de text a través de les xarxes, també la demanda que van realitzar a la direcció de l'escola que el fa servir, a l'editorial i al Departament d'Educació. Des de la Coordinadora mateix ens van fer arribar una altra denúncia amb relació a la informació de la campanya de vacunacions de l'ICS i l'Agència de Salut Pública pel seu redactat sexista. Vam interpellar a les institucions i l'èxit ha estat aconseguir que a la nova campanya hagi canviat de llenguatge. A la vegada, s'han anat responent múltiples demandes d'informació amb relació a quina és la realitat de l'educació sexual als centres educatius de Catalunya.

Anticoncepció. En relació amb les múltiples denúncies rebudes sobre els obstacles d'accés a l'anticoncepció d'urgència, es va realitzar una reunió amb el Col·legi de Farmacèutics de Barcelona per traslladar la informació i la vulneració de drets que suposa negar l'anticoncepció d'urgència, oferir una informació errònia o un tracte poc respectuós a les farmàcies. La seva resposta va ser que farien arribar la informació a les professionals col·legiades i reformularien els protocols d'actuació en aquest sentit.

LGTBI+. Les denúncies rebudes en relació amb el seguiment i aplicació del protocol de reproducció assistida i desenvolupament dels serveis que se'n deriven van ser transmeses a referents del Departament de Salut i de la Direcció General d'Igualtat de la Generalitat de Catalunya. Des de l'Àrea per a la Igualtat de tracte i no-discriminació de persones LGBTI ens van informar que havien registrat la queixa i la derivaven als seus referents del Departament de Salut. La resposta del Departament va ser que estaven treballant internament per resoldre els problemes d'implementació però no hem rebut més informació al respecte.

Violència Obstètrica. A demanda de la dona que havia fet arribar el cas, es va enviar una petició per escrit a l'hospital on havien ocorregut els fets per descriure'ls i sol·licitar una explicació. Se'ls va proporcionar tota la informació, incloent-hi el nom de la metgessa que va realitzar les males praxis. Van respondre que havien revisat la història clínica i que no havien detectat cap anomalia i que lamentaven les molèsties i el malestar generat.

Violències Sexuals. Incidir en la incorporació d'un nou paradigma de treball per a

les adolescents i joves al Circuit d'atenció a les Violències Masclistes de Barcelona i de Catalunya.

Antifonamentalismes. Campanya d'activisme digital per denunciar el finançament públic que reben aquestes entitats i les derivacions dels mateixos serveis socials públics, entre d'altres. Es va realitzar una pregunta al conseller Chakir el Homrani, al Ple del Parlament, presentar una Proposició a l'Ajuntament de Barcelona i una moció a la Diputació de Barcelona per monitorar el finançament públic per tal que no sigui promotor d'organitzacions que estan en contra de la garantia dels drets humans de les dones. Contacte directe amb les clíniques que realitzen avortaments per col·laborar en la protecció de dones i professionals davant l'assetjament dels grups antielecció.

TCS i DSIR. La Sub-direcció General de Drogodependències treballa per detectar i revertir aquesta situació conjuntament amb els equips dels recursos de la Xarxa d'Atenció a les Drogodependències i les associacions de dones consumidores com Mujeres cannábicas, la Xarxa de dones que usen drogues, Metzineres i Entorns d'Aixopluc per a dones que usen drogues, sobrevivint violències, entre d'altres. Des de L'Observatori s'ha posat a disposició l'espai públic per poder visibilitzar les vulneracions múltiples invisibilitzades.

Totes les denúncies rebudes a l'Observatori han tingut una resposta i, sempre, s'ha acordat amb la persona denunciant quin és el tipus de seguiment que volia que li oferíssim. **A través del coneixement i confiança compartida per la ciutadania es pot oferir avui aquest informe** que vol aconseguir transformacions d'impacte en la garantia dels DSIR a Catalunya.

L'OBSERVATORI DE DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS

L'Observatori està impulsat des de L'Associació de Drets Sexuals i Reproductius amb l'objectiu d'oferir un espai de denúncia sobre la vulneració dels DSIR per tota la població del territori català. Es tracta d'un espai independent i una eina d'incidència política a través del coneixement de la realitat política i social i del seguiment de la legislació en matèria de Drets Sexuals i Reproductius. L'Observatori recull i estudia els casos rebuts i analitza les dades per tal de fer públics informes sobre la vulneració dels DSIR que ajudin a incidir i transformar les polítiques públiques i els serveis destinats a garantir els DSIR a Catalunya.